

ԲԲ

ՆՈՐԻՆ ԹԷՈՂՈՏՈՍԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԽԱԽԱՔ ԵՐԿՐՈՐԴ՝ Ի ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱԶՆ ՄԵՐՈՅ ՅԻՍՈՒՄԻ Ի ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ԴԻՄՈՂԱՅ, ՅՈՐՈՒՄ ԹԷ ՄԻ ԱՍՏՈՒԱԾ ՏԵՐ ՅԻՍՈՒՄ՝

Պայծառ է մերձակայ տաւմիս պատճառ եւ հասարակ փրկութիւն մարդկան բերեալ: Պայծառ է եւ մերձակայս ժողով գոհութեամբ ընկալեալ զշնորհն եւ տունեալ լինի առատապէս շնորհն, որոց գոհութեամբ ընդունին զնա, քանզի այսքան շնորհեալ լինի չափ պարգեւին որքան է մեծութիւն գոհութեան ընդունողացն զշնորհն, որպէսզի յորժամ առեալ զպարգեւն գոհասցիս զտուողէն ոչ միայն փոխարէն ետուր, որոյ առերն, այլ եւ առաւելագունից պարտապան արարեր քեզ զտուաւդ: Արդ, գոհութեամբ ընկալարորք զշնորհն պայծառացուցեալ մեզ տաւն զայս: Եւ պատճառս տաւմիս է երեսումն Աստուծոյ առ մարդիկ. զալուստ, որ միշտ մերձն է. մերձակրութիւն*, որ զամենայն լնու, ի վեր հայեցողութիւն, որ զամենայն տեսանէ, քանզի «յիւսն եկն, ասէ, եւ իւրքն զնա ոչ ընկալան»⁹: Յաււնտ* «զի յաշխարհի է, ասէ, եւ աշխարհ զնա ոչ ծանեա»¹⁰: Այլ ոչ է ամբաստանութիւն մարդկան անգիտանալն ասիլ: Քանզի աստուածաբանութեան բնութեան անհասանելի է խորհրդոց մարդկան Աստուած, զի ոչ բնաւորեցան միտք մարդկան տեսանել զԱստուած ի բաց փախչի ի մարդկայնոցն մտածութեանց, աստուածային բնութիւն գերամբարձեալ է քան զմերս խորհուրդս: Արդ, զրկեալ էաք ի վերագումին բնութեան յաստուածածանաւորութեանէն, որ զի մի՛ եղիցի. առնու բնութիւն երեւելի աներեւոյթն, ընդունի մարմին շաւշափելի շաւշափմամբ ոչ ըմբռնեալն: Աներեւոյթն Աստուած երեւելի լինի, Բանն՝ շաւշափելի, Միաձինն Որդին Աստուծոյ ազգակից ծառայիցս լինի, զի մի՛ զանխլասցի գիտութեան մարդկան՝ գերազանցեալն քան զմարդոյ բնութիւն: Եւ մի կարծեսցի աստար յԱստուծոյ եղեալ զՈրդի, քանզի եւ յառաջնումն զալուստն Աստուծոյ տպաւորեալ լինի արիմակաւք եւ միշտ ծանուցաւ մարդկան երեւեալ միւթովք, որով մարդ էր տեսանել առ ի մէնջ: Ապա եթէ ոչ յառաջ եկեսցէ հրեալ եւ ի միջի կացցէ, որ անհաւատն լինի երեսման Աստուծոյ յայտնեցելոյ մարդկան մարդոյ բնութեամբ, ասասցէ ինձ՝ զհա՞րոյ ետես Մովսէս զԱստուած. զբնութիւնն ետես զաներեւոյթն, եւ ոչ երբէք, քանզի անհասանելի է նա խորհրդոց մարդկան: Եւ զհա՞րոյ ետես, ասա ինձ ի մորենոյն վառեալ հուր եւ զմորենին ոչ ապականեալ: Արդ, վասն է՞ր ոչ հաւատաս ի Կուսէ ծնիցելոյն եւ զկուսութիւն ոչ ապականողին: Եւ դու լսելով եթէ ի մորենոյն բարբառի Աստուած եւ ասէ ցՄովսէս: Եւ եմ Աստուած Աբրահամու եւ

* ՄՄ 2594, ք. 201ա-203ա:

* Չիք ՆԲՇ:

9* Յովհ. Ա 10:

* Թեմա՝ յաւել:

10* Յովհ. Ա 11:

ցիս: Իսկ եթե զիարդ եղե՛ս՝ ներգործողին թող: Եթե դու հաւատաս բժշկի եւ ոչ խնդրես զեղանակ բժշկութեան, հաւատով արուեստին զփրկութիւն, այլ եւ ոչ այլ ոք յանարուեստիցն քննէ զարուեստաւորին յեղանակն, այլ ճանաչէ զեղեալն, բայց թէ զիա՞րդ՝ արուեստաւորին տա թոյլ: Իսկ դու ամենայն սքանչելեացն զսահման խնդրես որպէս պէտս ունելով Բանին, զի զնոյն սքանչելագործիցս Աստուծոյ եւ դու: Այլ զոր ինչ ամենեւին այժմ ասեմ զիր ի զորոց սահման ճանաչեմք այսոիկ բնութիւն ոչ է սքանչելի եւ ոչ նշան: Որպէս զի՞նչ ասացից. Գաղատոս շինեաց տուն. զբանն ճանաչեմք զնիւթն եւ զշարադրութիւնսն եւ ասել զեղանակն կարեմք, թէ եւ վասն անարուեստութեան գործելոյն եմք բաւական: Ստեղծ ի ծնէ կտրին այս Միածինն ի կառոյ. այս ի վեր քան զմեր բան է սքանչելիք կոչին խորհրդովք մարդկան ոչ քննեալ: Նշան կոչի ի վեր քան զսովորութիւն բնութեան եղեալ: Եւ զի եղե՛ս՝ գիտեմք, բայց ասել զեղանակն ոչ ունիմք, քանզի ի կառոյ խեցի եւ աղիւսք կազմին եւ ոչ աչաց բարեւորութիւն ստեղծանի, ոչ լինին պարտաւար ճաւորուք եւ ոչ բիւր զարդարին, եւ ոչ բոլորակութեան ճշգրտութիւն այսքան զեղեցկագունութեամբ ճախարակեալ. կա ոչ բնատրեցաւ յաչաց պարկեշտութիւն մտանել: Ապա ուրեմն, զոր ինչ բնութիւն կառոյ ոչ ընդունի, այն սքանչելագործութեամբ լինի եւ որ ոչ բնատրեցաւ ընդունել զական տեսութիւն, զայն ընկալաւ սքանչելագործութիւն առ իւրն քարշել զբնութիւն եւ ոչ հնազանդեալ սահմանի բնութեան: Արդ, մի՛ եւս անկանիր ի տկարութիւնս մարդկայնոյս բնութեան, մի՛ ասեր, թէ զիա՞րդ տարաւ մարդոյ բնութիւն զԱստուած, զիա՞րդ Աստուած մարդ եղեւ, զիա՞րդ Աստուածն Բան մարմին տեսանելի եղեւ: Այլ զի եղեւ, հաւատայ, բայց զեղանակն եւ զսահման տուր Արարողին: Իսկ եթե՛ կամիս եւ յարինակէ հաստատել քեզ առաջիկայս, եթէ զիա՞րդ անմարմինն մարմնանա, աներեւոյթն երեւի, անշաշտափելին շաշտափի ոչ յիւրոյն բնութենէն փոխադրեալ, այլ առեալ ձեւ երեւի եւ շաշտափելի բանս այս, որ յառաջագալ ի մարմնոյն, որով վարեալ խասիմք բան երեւելի եւ ոչ ձեռին շաշտափելի, այլ միայն ի լսելիս հնչեալ, բայց վասն զի յառաջս եկեալ ի մէնջ բան յարինակ գոյեղէն Բանին Աստուծոյ բերեմ, մի՛ կարծեր յառաջ բերեալ բան ասել զԱստուածն բան: Ի բաց տար: Այլ զի Բան ասի Միածինն, զոր ասէ աստուածայինն զիր զանախտութիւն նորայն ծննդեան, վասն զի եւ միտք մարդոյ անախտաբար ծնանին զբանն: Վասն այսորիկ է ուրեք, զի Որդի կոչէ զՆա Հայր, եւ է ուրեք, զի Բան անուանէ, եւ այլոր ճառագայթ կոչէ աստուածայինն զիր զիւրաքանչիւր ինչ յայտցիկ անուանցս ասէ վասն նորա, զի իմացիս զյաղագս Քրիստոսի ստացեալսն առանց հայհոյութեանց, քանզի այլոր այլովք անուանակոչութեամբք հպի ի նա պատշաճիւք փառացն Աստուծոյ զվարդապետութիւն առնել կամեցեալ: Որպէս զի՞նչ ասացից. Որդի կոչէ Հայր զՈրդի՝ զհամագոյութիւն յայտնել կամեցեալ, քանզի եւ քո որդի ի նորին բնութենէդ ծնանի: Կամեցեալ բանի ցուցանել միութիւն Հայր եւ Որդոյ, ասէ Որդի Հայր զառ ի մնանէ ծնեալն Միածին: Իսկ վասն զի ծնունդ եւ որդի, որ ի մէնջ պատճառ ունի զծննդեանն ախտի, զայս Որդի կոչէ եւ Բան: Ջանախտութիւն ծննդեանն այսու բանի յայտնեալ. այլ վասն զի Հայր ոչ եղեալ մարդ, խոստովանելի է, եթէ երիցագոյն ցուցանի քան զիւրն Որդի: Այսու անուամբ զանախամտածութիւն՝ տուեալ Հայր քան զՈրդի: Եւ զի մի՛ զնոյն եւ յաղագս աստ-

14* Ծննդ. Ա 31:

դու ասես յերկինս արժանապէս բնակեալ ի մնա եւ անարժան մնա միայն զմարդն վարկանիս՝ դատելով իրս ոչ ճշմարտութեամբ բանից, այլ ախտիւ եւ չարահաւանութեամբ*։ Զի՞նչ է բարձրագոյն. աղէ, ասա ինձ երկի՞ն եթէ՞ մարդ, զի՞նչ պատուականագոյն է Աստուծոյ. արեգա՞կն եթէ՞ մարդ։ Մի՞ հայիր ի տարերն պայծառութիւն եւ մի՞ վասն գեղեցկագունութեան պատուէր զբնութիւն։ Մի՞ ընդ պայծառ ճառագայթն արեգական զարմանար եւ մի՞ «վասն զի ես մորթ եւ միս եմ զգեցեալ»¹⁵, ըստ աստուածայնոյն Յոբայ անարգէր, այլ զբանաւորական հոգոյս զբարետոհմութիւն տես։ Հայեաց ընդ մարդոյս կազմութիւն եւ զարմացիր ընդ կենդանին. միտս ունի կարող տիրել եւ իշխել ամենայն կենդանեաց, ձեռս էտ ամօրնդակ մտացն իմաստութեան գործարան ամենայն արուեստի արարչագործ։ Միայն յամենայնի հարկէ ստացուածոցս ազատ եղեւ, տէր իւրոցն կամացն միայն զմարդն էստեղծ Աստուած. ո՞չ տեսանես զարեգակն ի հարկէ ընթացեալ զընթացսն, յոր կարգեցան, ո՞չ տեսանես միատեսակ զբերումն նորա։ Ընդէ՞ր, վասն զի իւրոցն կամացն ոչ եղեւ տէր, բայց դու շրջիս ազատացեալ, գործես զինչ եւ կամիս, ոչ ունիս հարկ, որ մղէ զքեզ բռնութեամբ, ազատ հոգով կարգեցար։ Արեգակն ծառայ ի հարկէ, իսկ մարդ ի կամաց ազատ։ Արդ ո՞վ է վեհագոյն, աղէ, ասա ինձ. ծառա՞յ եթէ՞ ազատ, որ ընդ լծով հարկի է եթէ՞ որ յամենայն հարկէ ազատն, ոչ ինչ է ուրեմն սքանչելի եւ ոչ հրաշափառ, եթէ ի մարդում բնակեաց Աստուած եւ ընկալաւ, զոր ըստ իւրումն պատկերի ստեղծ, քանզի զպատիւ մարդոյն Աստուած անդէն ի սկզբանն արարչութեան եցոյց հող առեալ յերկրէս ստեղծեալ զնա եւ պատկեր կազմեալ իւրոյ Աստուածութեան։ Արդ, վասն է՞ր զոր հանդերձեալն կազմութեամբն պատուել, սոյնպէս յանարգ բնութենէ ստեղծ, ընդէ՞ր ոչ ի պայծառութենէ արեգական առեալ արար զմարդն, այլ ի յերկրէ եւ ի հողոյ ստեղծանէ. ի միւրոյ, որ ի ներքոյ անկեալ եւ կոխի։ Կամիս ուսանել, թէ է՞ր աղագաւ, վասն զի պատկերաւն կամէր պատուել զմարդն, անարգ եւ մնա բնութիւն, զի մի՞ գերազանցութիւն պատուոյն բարձրացուցէ զմարդն յապարասանութիւն, զի յորժամ ի վեր քան զբնութիւն պատուեսցի անփոխեսցի իշխմամբ բնութեան եւ ծանիցէ զմեծութիւն պատուոյն ոչ զիւրոյն արժանաւորութեան, այլ՝ ըստ շնորհի տուողին։ Ապա ուրեմն եւ այս մարդասիրութեան կազմողին էր՝ պատկերին Աստուծոյ յերկրէ ունել զբնութիւն եւ զչափաւորն խորհելոյ, որպէսզի բարետոհմ ի կենդանիս զոլ զմարդն, թէ եւ յետոյ թշնամանեցաւ ի մտանել ախտիցն, մի՞ տեսաներ զնա զայնթակդեալ, այլ նախ քան զանցանել ընդ արեւնսն զպատկերսն Աստուծոյ զբարետոհմութիւն ած զմտաւ, զոր դարձեալ բազում բարեարարութեամբ ետ մնա Աստուած՝ միաւորեալն ընդ մնա զիւրն պատկեր։ Արդ, ոչ ինչ անպատշաճ նորոյն մարդասիրութեան եղեւ, քանզի ոչ եմ թշնամանք բարի Տեսուն հաղորդել ծառայի ի ծառայականացն յազուտ, քանզի ոչ թշնամանի այտքիւք բարին, այլ որ ինչէ՞ն՝ այսպիսեալն ճանաչի։ Եւ մի՞ զարմանար ընդ իրին գերաբուն մտածութիւնս*։ Քանզի եւ այժմ թէ զքեզ ինքն տուն կազմեսցես Աստուծոյ, եւ ի քեզ բնակի, եթէ եւ ոչ այսպէս որպէս յՈրդոջ, քանզի եւ «ի Քրիստոս բնակէ ամենայն լրումն աստուածութեան մարմնապէս»¹⁶։ Այլ, ո՞վ սքանչելեացս։ Ամեն-

* Զիբ ՆԲՇ։

15* Յովբ. Ժ 11։

* Հոնարենտու բացակայում է «գերաբուն մարմնութիւն»։

16* Կողոս Բ 9։

46 Լ-Լ

նայն լրումն Աստուածութեան ի միում բնակի եւ զամենայն լնու եւ պարումակէ զարարածս
բոլորն գոլով ի միում եւ ստացումօնս ոչ ոմեք տանելի: Եւ մի՛ երեսեցի քեզ ասացեալս
անմարթ, քանզի եւ ես այժմ յառաջ բերեմ բան: Եւ է բանս այս ի միում բոլորն յամենեսին
եղեւ եւ բոլոր բանն տարեալ եղեւ ի միում, եւ ի բազմութենէն բան ոչ պարագրի: Արդ, եթէ
յոյսն եւ բոլոր բանն տարեալ եւ ի միում բնակէ բոլորն եւ յամենեսին լինի՝ զի՞նչ երեսի քեզ
սքանչելի, եթէ Աստուած բոլոր ի մարդում բնակեաց՝* եւ յամենեսին գտանի:

Արդ, պատճառք քոյոյ տառնի Աստուծոյ լինել մարդ՝ առեալ զմարդկայինս, զի տացէ պատուածայինսն եւ իւրացուցեալ զչարչարանս^{2*}, զի պարգեւեցէ զանչարչարութիւն^{3*} ի ներքոյ անկեալ մահու, զի անմահութիւն պարգեւեցէ, քանզի իւր արար զմարդկան կիրս՝ ոչ զբնութիւն փոխեալ, այլ կամաք իւրացուցեալ զայնս եւ յոյծ վայելչաբար առնէ զայտոս, սիկ զմարդն ապրեցուցանել կամեցեալ: Արդ վասն է՞ր առնէ իւր զմարդկայինս կիրս, վասն զի կամէր չարչարանաք զչարչարանս ի բաց բառնալ եւ մահուամբ խափանել զմահ եւ համատեսակաւսն ընդ համատեսակացն կամեցաւ մարտնչել: Իւրացուցանէ զմահ եւ համատեսակաւսն, իւր առնէ զկապանսն, զի Աստուծոյ եղեալ չարչարանքն ի զխաչն, իւր առնէ զապտակսն, իւր առնէ զկապանսն, զի Աստուծոյ եղեալ չարչարանացն առցէ իշխանութիւն: Քանզի ոչ բնութիւն Աստուծոյ վնասէր, զի ոչ փոխադրութեամբ իւրով ընկալաւ զչարչարանսն եւ զգարութիւն առ ի յԱստուծոյ առնու չարչարանքն իւրով համատեսակացն: Քանզի այնուհետեւ մահ մորա Աստուծոյ եղեալ խափանեցէ զմահ եւ մեռեալ լուծցէ զբնութիւն մահու, վասն զի եւ՝ Աստուած [եւ՝] մարդ էր: Քանզի ոչ տոսկ մարդ խաչեցին հրեայք եւ ոչ զերեւելի բնութիւն միայն բեռեռեցին, այլ յոր ի մնայն Աստուած բերին զյանդգնութիւնսն զերեւելոյն բնութեան իւրացուցեալ զչարչարանսն: Եւ զի այս քեզ եղիցի հաաստի ի յառաջագոյն ասացեալ արիմակ հանցուք զքանսն, քանզի կացցէ թագաւորութիւն բարբառեալ բան եւ զայս տպաւորել ի ձեռն զրոյ եւ քարտիսի, ինչ որ կոչի հրովարտակ՝ առաքեալ ի քաղաքս բան զմարդարեալ քարտիսի եւ զրով եւ ազատութիւն շնորհեալ եւ կամ այլ ինչ պարգեւս ինչ թագաւորականս, որոց պէտս ունիցին, այլ զայս ասացեալս հրովարտակ ի յառաջացուցն ձայնի ընկալցի որ անհաւատ եւ անհաւան եւ քաղաքին թշնամի եւ ընդդիմակաց թագաւորին, եւ առեալ զքարտեւն պատառիցէ: Զի՞նչ պատառեցաւ աստանաւոր. քարտեւն միայն, թէ եւ բան թագաւորական, որ եւ թէ զքարտեւն միայն պատառեալ դիւրագին^{4*} էր պատառեալն եւ անպարտ, որ պատառեաց, նա եւ կամ հինգ դանկի միայն պարտաւոր, այլ զյետին պատիժն տալ եւ տանջի եւ ի մահ ածեալ լինի ոչ որպէս զքարտեւն միայն ապականեալ, այլ որպէս եւ զքան թագաւորական պատառեալ, որ եւ բան թագաւորին անչարչարելի է եւ ոչ ձեռին ըմբռնելի իւրովն բնութեամբ եւ ոչ պատառել կարողութիւն, այլ եւ նա պատառեցաւ զքարտիսին եւ զգրոյն զկիրս իւրացուցեալ: Տեսանէ՛ս, եթէ զհարդ անչարչարելին ընդունի զչարչարանս, վասն զի հաղորդ եղեւ բնութեան չարչարելոյ, քանզի ոչ բանն իւրով բնութեամբն չարչարեցաւ, այլ զկիրս քարտիսին եւ տառիցն ընկալաւ: Մի՞ վստահասցի հրեայն որպէս զտոսկ մարդ խաչել, քանզի երեւելին քարտեւն էր, իսկ ի մնայն թաքուցեալն բան

1* «ի մարդում բնականաց»-ի դիմաց հուն. ունի, էն նքան անցաւ = երկնքում բնակվեց:

2* հուն. τὰ πα'θη (կրքեր, սպորին բնագոյններ):

3* ἡουλ. τὴν ἀπάθειαν (αὐτοκτονισμὸν):

4* 2hp`nFv:

Թագաւորական ծնեալն ի բնութենէն եւ լեզուով յառաջ եկեալ, քանզի բան ասի Միածինն ոչ իբրեւ զմերս բան յառաջ բերեալ, այլ էապէս եւ գոյեղէն՝ ոչ իւրովն բնութեամբ չարչարեալ, այլ իւր արարեալ գերեւելոյն չարչարանս: Եւ որպէս թագաւորական բանն եւ զգրոյն թշնամանս ինքն ընկալաւ եւ կիրք քարտիսին բանին իւր լինի, այսպէս Միածինն Աստուծոյ. Աստուածն Բան բեւեռեցելոյն չարչարանս իւր արարեալ, վասն այսորիկ որպէս հրովարտակ թագաւորին ապականեալ որպէս զբան թագաւորին///:

* Ի լրումն ուսումնասիրությանս հարկ է նկատել, որ Թեոդոտոս Անկյուրացու երկերը, առաջին անգամ լինելով, վկայակոչվել են Տիմոթեոս Կուզի Հակաճառության մեջ: Բնականաբար, վկայակոչված հատվածները բնագրագիտորեն էապես տարբերվում են առկա ամբողջական թարգմանություններից: Այսպես, «Երանելոյն Թեոդոտայ եպիսկոպոսի Անկիրայ» անվան տակ Կուզի երկում բերված են հետևյալ վկայությունները.

Ա. Քանզի անկարելի համանգամայն եւ՝ պահել զմիատրութիւնն, եւ՝ զիրաքանչիւր ըստ յատկութեան դիտել (այսքան, էջ 69, տ. 22-24)*:

Բ. Իբր զմի եւ զնոյն աստուածաբար փառաւորեալ եւ կրելով զմարդկայինսն, եւ զայս մեզ խոստովանակից եղիցին ամենեքեան, որք միատրութիւն խոստովանեն եւ՝ աստուածութեան եւ՝ մարդկութեան... զի՞ եւս վերլուծանես զտնաւրէնութիւն փրկական, երկուս իմանալով եւ զմիատրութիւնն անգոսնելով (էջ 96, տ. 8-22):

Ա. վկայությունը մասն է Բ-ի: Բ-ն քաղված է Ա ճառից. տարընթերցում 136-142:

Գ. Եթե միատրեցուցանես բանիւ, մի՛ հաղցես իմացութեամբ, իսկ եթէ հատանես իմացութեամբքն, զմիատրութիւնն ուրացար... մի՛ քննէր մտածութեամբ զեղեալն, մի՛ քակեսցես զսքանչն, զտանել զԲանն հակառակելով, քանզի ոչ մնայ հրաշափառ Բանն, եթէ ճանաչի (էջ 96, տ. 24-31):

Քաղված է Ա ճառից. տարընթերցում 387:

Դ. Թեոդոտայ եպիսկոպոսի Անկիրայ

Ուր բաժանիչն զՔրիստոս, ուր զխորհուրդս մեր հոմանանութիւն գործաւն եւ Քրիստոս մի ասելով, իսկ երկուս ենթադրելով. զոմն ծառայ, իսկ զոմն տէր, զոմն ախտակիր, իսկ զոմն ոչ ախտակիր. զի՞նչ շահ մի առաստութեանն երկուց կացելոց իրաց (այսքան, էջ 104-105, տ. 35-4):

Ե. Նորին

Իբր աղքատացաւ վասն մեր, ասասցեն մեզ, որք յԱստուծոյն Բանէն բաժանեն զմարդն եւ զմիացեալն որոշեն, յիշելութեամբ (=լինելութեամբ) բնութեանցն, որք երկու ոմանս ասեն զՔրիստոս, եւ զմին իմացմամբ միայնի (?) առաքաբանութիւն բերեն (այսքան, էջ 105, տ. 5-10):

* Այս եւ հետագա էջահամարներն ու բողոքանամարներն ըստ «Տիմոթեոսի եպիսկոպոսապետի Աղեքսանդրեայ Հակաճառությունն առ սահմանակցսն ի ժողովոյն Քաղկեդոնի, ի լոյս ընծայեալ աշխատութեամբ Կարապետ Ծ. վարդապետի եւ Երուսեղ վարդապետի», Ս. Էջմիածին, 1908:

Դ. Ե վկայությունները բացակայում են ճառերի այսօր հայտնի թարգմանության մեջ:

Զ. Թեոդոտայ եպիսկոպոսի Անկիրայ, որ ի ծնելության Բրիստոսի

Երոման անհատախիս ի Կուսե ծնիցելոյն եւ զկուսութիւնն ոչ ապականողի, եթէ դու լսելով
(?) զի ի մորենոյն բարբառէ Աստուած. Արդ, յորժամ նուաստագոյնքն զերանելոյ Աստու-
ծոյ բնութիւնն ոչ թշնամանիցեն այլ փրկութիւն մարդկան գործիցէ, իբր ասեմ զպատճառ
մերոյն փրկութեան անարգանաց առիթ Աստուծոյ եղանիլ (էջ 112-113, տ. 14-11):

Քաղված է Բա ճառից, տարընթերցում 32-57:

Է. Երանելոյ Թեոդոտի եպիսկոպոսի Անկիրայ, որ ի Ծնունդն Բրիստոսի

Երեւեցաւ այստեւտեւ Աստուած այսար ի Կուսե, եւ կոյսն մնաց կոյս եւ մայր եղեւ, քանզի
անապականութեան առիթն ապականութիւն ոչ գործէ— Քանզի եթէ ըստ մեզ ծնիցաւ,
մարդ էր, իսկ եթէ զմայրն կոյս պահեաց, Աստուած ծնիցեալն քաջախորհրդոցն ճանաչի
(էջ 126, տ. 16-30):

Քաղված է Բա ճառից, տարընթերցում 57-60:

Ը. Երանելոյ Թեոդոտայ եպիսկոպոսի Անկիրայ ի խաւսից, որ ի Ծնունդն Բրիստոսի.

Որո՞վ արդեք պատճառաւ իւր զախտակրութիւնս մարդկան օտարեալ, վասն զի կա-
մեր ախտի զախտ ի բաց բառնալ եւ մահուամբ խափանել զմահ... ովստն զհոմատեսա-
կացն առնուն, յետ այսորիկ եւ մահն՝ իբր Աստուծոյ եղեալ, խափանէ զմահն, եւ մեռեալ
լուծանէ զգոռոզութիւն մահուն (էջ 270-271 տ. 31-8):

Քաղված է Բա ճառից, տարընթերցում 191-199:

Նրապարակութեան պատրաստեց՝
ՄԿԿՈՒ ՔՅՈՍԵՅԱՆԸ